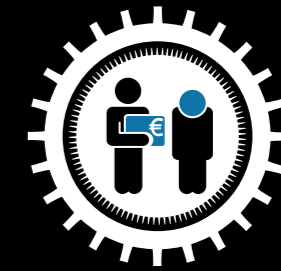

RAZVOJNI UČINKI STRUKTURNIH REFORM

Mednarodni denarni sklad (IMF) je organizacija 188 držav, ki delajo za spodbujanje globalnega monetarnega sodelovanja, zagotavljanje finančne stabilnosti, spodbujanje mednarodne trgovine, visoke zaposlenosti in trajnostne gospodarske rasti ter zmanjšanje revščine na svetu.

O IMF, SPLETNA STRAN IMF¹

Svetovna banka je pomemben vir finančne in tehnične pomoči državam v razvoju po celem svetu. Nismo banka v običajnem pomenu besede, ampak edinstveno partnerstvo za zmanjšanje revščine in podporo razvoju.

O SVETOVNI BANKI, SPLETNA STRAN SVETOVNE BANKE²

Politike za strukturne prilagoditve IMF in Svetovne banke zagotavljajo poplačilo dolga na način, da zahtevajo, da države dolžnice zmanjšajo izdatke za izobraževanje in zdravje, odpravijo subvencije za osnovno hrano in prevoz, razrednotijo nacionalne valute, da bi bil izvoz cenejši, privatizirajo državno premoženje ali zamrznejo plače. Takšni ukrepi zategovanja pasu povečajo revščino, zmanjšajo sposobnost držav za razvoj močne domače ekonomije in omogočajo multinacionalnim korporacijam izkoriščanje delavcev in okolja.

¹⁰ RAZLOGOV ZA NASPROTOVANJE IMF³

IMF, Svetovna banka in multilateralne razvojne banke so osnovni viri za financiranje držav v razvoju. Problem njihovega financiranja je v tem, da posojilom in pomoči dodajajo pogoje za strukturne reforme. Pogosto zagovarjajo kontroverzne ekonomske politike v državah v razvoju, poleg tega pa v te države prinašajo t. i. tehnično pomoč na ključnih področjih, kot so upravljanje dolga, javno naročanje in davki. Takšna vloga prinaša tem institucijam veliko moč nad državami v razvoju, precej večjo, kot pa bi jo lahko imele glede na svoj mandat⁴.

Čeprav IMF ni razvojna banka, temveč institucija za

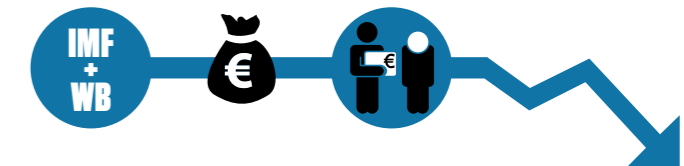
ohranjanje globalne finančne stabilnosti, je pomemben faktor v razvoju številnih držav. IMF namreč ob svojih posojilih državam v razvoju ponavadi doda še domačo nalogo: narediti strukturne reforme v državi. To pomeni, da morajo države po zahtevah IMF spremeniti svoje ključne politike. Raziskava mreže Eurodad je pokazala, da se je število reformnih pogojev na posojilo IMF povečalo. Trenutno je eno posojilo IMF v povprečju pogojeno z nekaj manj kot 20 pogoji za spremembo politik (v letih od 2003 do 2007 je bila ta številka okoli 14 pogojev)⁵. Ko se IMF umakne, Svetovna banka pogosto nadaljuje s pogojevanjem, in sicer tako, da prevzame pogoje IMF na še bolj agresiven način⁶. Reformni pogoji državam v razvoju mnogokrat naložijo številna bremena. Pogoji gredo lahko celo tako daleč, da zahtevajo zmanjšanje pravic sindikatov, privatizacijo javnih podjetij ali zmanjšanje minimalnih plač. Na ta način IMF državam v razvoju vsiljuje kontroverzne varčevalne ukrepe in liberalizacijo, za kar celo sam IMF ni prepričan, da deluje kot spodbuda razvoju ali vsaj ekonomskemu okrevanju⁷.

Strukturne reforme imajo lahko za najrevnejše ljudi na svetu zelo hude posledice, od katerih jih je predstavljenih le nekaj⁸.

Da bi odplačale posojila IMF, Svetovni banki ali ostalim, morajo države v razvoju izvažati svoje izdelke, večinoma hrano⁹. Ker je na globalnih trgih že dovolj podobnih izdelkov (kava, sladkor, kovine ipd.), so države prisiljene stopiti v cenovno vojno. Izdelki se pocenijo, kar je dobro za potrošnike iz razvitih držav, slabo pa za odplačevanje dolgov. Da bi bile sposobne kljub temu odplačevati posojila, so države v razvoju prisiljene zmanjšati svojo potrošnjo, kar pomeni zmanjšanje izdatkov za izobraževanje ali zdravstvo¹⁰, manj podpor za osnovno prehrano ali prevoz, devalvacijo domačih valut, da bi pocenili izvoz, privatizacijo javnih podjetij in zmanjšanje plač. Takšni ukrepi zategovanja pasu po navadi povečajo revščino in zmanjšajo možnosti za razvoj države. IMF pogosto zahteva, da države odpravijo podporo svojim industrijam, mednarodnim korporacijam pa ponudijo ugodnosti, kot so na primer nizki stroški dela ali bolj fleksibilna delovna ali okoljska zakonodaja. Odprava sindikatov in fleksibilno zaposlovanje omogočata izjemno nizke plače in nevarne delovne pogoje. V prostotrgovinskih conah¹¹, ki jih postavlja Svetovna banka in IMF, delavci zaslužijo nizke plače, ki niso zadostne za preživetje njihovih družin in vodijo v vse večjo revščino.

Pogosto morajo države v stiski tudi deregulirati finančne trge ali vezati svojo valuto na dolar, kar je lahko osnova za ekonomski kolaps (kot se je to zgodilo v azijski finančni krizi v letih 1997–98). Odprava pravil o špekuliranju na finančnih trgih pomeni lažje premikanje kapitala in tvegano investiranje, kar lahko destabilizira finančne trge držav. Vse bolj pogosto se špekuliranje konča z reševanjem bank in finančnih podjetij, seveda z denarjem davkoplačevalcev (pogosto dolgovi zasebnih bank in podjetij – tako kot v Sloveniji – preidejo na državne »slabe banke«).

Ne samo da IMF in Svetovna banka vsilujeta razvojni model, ki koristi bogatim in obnavlja odvisnost od posojil, temveč tudi marginalizirata države v razvoju v upravljanju obeh institucij. Upravljanje namreč temelji na načelu »en dolar – en glas«, kar pomeni drastično zmanjšan vpliv revnejših držav in bistveno premoč bogatih držav pri odločanju. ZDA imajo tako velik delež glasov, da zlahka zatrejo vse pobude za bolj demokratično porazdelitev upravljanja institucij. Premoč razvitih držav pomeni, da instituciji hitreje podležeta interesom bankirjev, investorjev in podjetij iz razvitih držav kot pa potrebam najrevnejših ljudi na svetu. Poleg tega je za IMF značilno precej netransparentno delovanje. Ljudje s prizadetih območij in iz lokalnih skupnosti ne sodelujejo pri oblikovanju paketov posojil in pogojev. Namesto z njimi IMF dela z izbrano skupino bankirjev iz centralnih bank in finančnimi ministri, kar pomeni, da drugi sektorji, kot so na primer izobraževanje, zdravje ali okolje, niso dobro zastopani pri oblikovanju politik in ukrepov¹².

¹ <http://www.imf.org/external/about.htm>

² <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do>

³ <http://www.globalexchange.org/resources/wbimf/oppose>

⁴ <http://eurodad.org/sites/responsible?tab=2>

⁵ <http://www.eurodad.org/Entries/view/1546182/2014/04/02/Conditionally-yours-An-analysis-of-the-policy-conditions-attached-to-IMF-loans>

⁶ http://www.eurodad.org/uploadedfiles/whats_new/reports/streamliningfinal.pdf

⁷ V primeru Grčije IMF ni prepričan, da so ukrepi, ki jih je predlagal, pravilni: <http://www.theguardian.com/business/2013/jun/05/imf-underestimated-damage-austerity-would-do-to-greece>

⁸ Povzeto po <http://www.globalissues.org/article/3/structural-adjustment-a-major-cause-of-poverty> in <http://www.globalexchange.org/resources/wbimf/oppose>

⁹ Skoraj 80 % vseh podhranjenih otrok v državah v razvoju živi tam, kjer so se bili kmetje prisiljeni preusmeriti od proizvodnje hrane za lokalne potrebe na proizvodnjo hrane za izvoz v bogate države.

¹⁰ Posojilo IMF Argentini je zahtevalo, da država zmanjša izdatke za plače zdravnikov in učiteljev ter zmanjša izdatke za socialno podporo.

¹¹ Poleg tega so to ozemlja držav, kjer državna in davčna zakonodaja ne veljata ali pa veljata v omejenem obsegu.

¹² Povzeto po <http://www.eurodad.org/Entries/view/1546182/2014/04/02/Conditionally-yours-An-analysis-of-the-policy-conditions-attached-to-IMF-loans> in <http://www.globalexchange.org/resources/wbimf/oppose>

PRIMER, KI ILUSTRIRA PROBLEM¹³

PO POTRESU NEPAL TONE ŠE GLOBLJE V DOLGOVE, ČEPRAV BI LAHKO KORISTIL IMF-OV SKLAD ZA NARAVNE NESREČE

Primer Nepala in IMF-ovega sklada za naravne nesreče je zanimiva zgodba. IMF je po potresu na Haitiju leta 2010 oblikoval nov sklad, preko katerega je Haitiju »odpustil« dolgove. Sklad je bil oblikovan kot sklad za naravne nesreče. Veliko karibskih držav ima namreč zaradi naravnih katastrof ogromno škode, zaradi katere morajo najeti posojila, ki ohromijo državo. IMF in ostali posojilodajalci v takih primerih zahtevajo stroge varčevalne ukrepe, da bi lahko države dolgove upravljale »trajnostno«. No, tako se je tudi Nepal po potresu aprila 2015, ki je terjal več kot 8000 življenj, razselil več kot 450.000 ljudi in uničil več kot pol milijona domov, soočil z ogromnimi gospodarskimi izzivi. Novi sklad naj bi se uporabljal prav zato, da bi pomagal državi prebroditi nesrečo. Vendar pa je IMF junija 2015 Nepal zavrnil podporo iz svojega Sklada za podporo in pomoč pri katastrofah (Catastrophe Containment and Relief Trust). Nepal naj namreč ne bi izpolnjeval strogih kriterijev sklada za dodelitev pomoči. Namesto tega je IMF julija Nepal dodelil posojilo v vrednosti 50 milijonov dolarjev iz svoje linije hitrih kreditov, ki je »glavno orodje za zagotavljanje hitrega financiranja z omejenim pogojevanjem državam z nizkimi dohodki, ki se soočajo z nujno izravnavo plačilnih bilanc zaradi zunanje šoka, vključno z naravnimi nesrečami«. Nepal je tako sedaj zadolžen pri IMF, Svetovni banki, Azijskem razvojnem skladu in ostalih posojilodajalcih za več kot 3,8 milijarde dolarjev. V letu 2013 je za obresti posojil plačal 217 milijonov dolarjev oz. povprečno 600.000 dolarjev dnevno.

¹³ Temeljni na <http://www.brettonwoodsproject.org/2015/09/nepal-denied-imf-disaster-debt-relief/> in <http://www.jubileeusa.org/press/press-item/article/international-monetary-fund-refuses-nepal-debt-relief.html>

PRIPOROČILA¹⁴

Slovenija se mora zavzemati za naslednje:

- IMF in Svetovna banka se morata omejiti na svojo vlogo; IMF mora postati posojilodajalec v skrajni sili za države, ki imajo težave s plačilno bilanco, ne pa predpisovalec makroekonomskih politik za svoje stranke; države v težavah potrebujejo hitro podporo za premostitev težav v državnih bilancah, ne pa programe za pomembne spremembe politik;
- IMF mora odpraviti postavljanje drugih pogojev razen tega, da je potrebno posojilo v dogovorjenih rokih odplačati;
- IMF mora začeti podpirati razvoj lokalne ekonomije in ne izvoza; politike IMF naj ne otežujejo razvoja lokalne ekonomije;
- potrebno je razviti pravične in transparentne načine za upravljanje dolgov, ki bi lahko učinkovito analizirali dolgove ter odpravili dolg, ki je nelegitimen ali pa ga ni mogoče poplačati;
- IMF mora začeti delati na svoji legitimnosti in upravljavski strukturi: državam v razvoju je treba dati enakopravnejši glas v instituciji, radikalno je potrebno izboljšati tudi transparentnost in odgovornost organizacije; prvi možen korak je vpeljava dvojnega večinskega glasovanja (za odločitve bi morala biti potrebna dvojna večina – trenutni večini lastniških deležev je potrebno dodati glas večine držav, ki upravljajo organizacijo).

¹⁴ <https://www.hrw.org/report/2015/06/22/your-own-risk/reprisals-against-critics-world-bank-group-projects>